

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2023 m. gruodžio 14 d.¹

Sujungtos bylos C-684/22–C-686/22

**S. Ö.
prieš
Stadt Duisburg (C-684/22)
ir
N.Ö.,
M.Ö.
prieš
Stadt Wuppertal (C-685/22),
ir
M.S.,
S.S.
prieš
Stadt Krefeld (C-686/22)**

(*Verwaltungsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo administracinis teismas, Vokietija) prašymas priimti
prejudicinį sprendimą)

„Prašymai priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos pilietybė – SESV 20 straipsnis –
Valstybės narės ir trečiosios šalies pilietybė – Trečiosios šalies pilietybės įgijimas –
Valstybės narės pilietybės ir Sąjungos pilietybės netekimas *ex lege* – Pasekmių nagrinėjimas
konkrečiu atveju – Ankstesnis prašymas išsaugoti pilietybę“

I. Įžanga

1. Kiek valstybės narės teisės normos, susijusios su pilietybe, kuriose numatyta, kad jos piliečiai netenka pilietybės, kai jie savanoriškai įgyja užsienio šalies pilietybę, išskyrus atvejus, kai pateikia prašymą leisti išsaugoti šią pilietybę prieš įgydami užsienio šalies pilietybę ir gauna leidimą ją išsaugoti, atitinka SESV 20 straipsnį?
2. Tokia iš esmės yra teisinė problema, kuri kyla šiose bylose ir kuri yra dviejų prejudicinių klausimų, *Verwaltungsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo administracinis teismas, Vokietija) pateiktų nagrinėjant bylas dėl Vokietijos pilietybės netekimo, dalykas.

¹ Originalo kalba: prancūzų.

3. Šiuo atveju Teisingumo Teismo prašoma dar kartą priimti sprendimą dėl to, ar nacionalinė pilietybės atėmimo tvarka atitinka Sąjungos teisę. Iš tikrųjų šios bylos yra jurisprudencijos, suformuotos sprendimuose *Rottmann*², *Tjebbes ir kt.*³, *Wiener Landesregierung (Natūralizacijos garantijos atšaukimas)*⁴ ir *Udlændinge- og Integrationsministeriet (Danijos pilietybės netekimas)*⁵, tęsinys.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

4. SESV 20 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta Sąjungos pilietybė ir numatyta, kad „kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę“, yra Sąjungos pilietis.

B. Vokietijos teisė

5. Nuo 2000 m. sausio 1 d. galiojančio ir ginčams pagrindinėse bylose taikomo *Staatsangehörigkeitsgesetz* (Pilietybės įstatymas)⁶ (toliau – *StAG*) 25 straipsnyje numatyta:

„1) Vokietijos pilietis, įgydamas užsienio šalies pilietybę, netenka Vokietijos pilietybės, kai užsienio šalies pilietybę jis įgyja savo arba teisinio atstovo prašymu; atstovaujamas asmuo pilietybės netenka tik jei tenkinamos sąlygos, kuriomis būtų galima prašyti atimti pilietybę pagal 19 straipsnį. Pilietybės pagal pirmą sakinį nėra netenkama, kai Vokietijos pilietis įgyja kitos Europos Sąjungos valstybės narės, Šveicarijos arba valstybės, su kuria Vokietijos Federacinė Respublika yra sudariusi tarptautinę sutartį pagal 12 straipsnio 3 dalį, pilietybę.

2) Pilietybę išsaugo asmuo, kuris, prieš įgydamas užsienio šalies pilietybę, paprašė kompetentingos valdžios institucijos rašytinio leidimo išsaugoti savo pilietybę ir ją gavo. <...> Priimant sprendimą dėl prašymo pagal pirmą sakinį turi būti palyginami viešieji ir privatūs interesai. Kai prašytojo įprastinė gyvenamoji vieta yra užsienyje, visų pirma reikia atsižvelgti į tai, ar jis gali įtikinamai įrodyti esamus ryšius su Vokietija.“

III. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės

6. Prašymuose priimti prejudicinį sprendimą nurodytas pagrindinių bylų faktinės aplinkybės galima apibendrinti taip, kaip nurodyta toliau.

7. Pareiškėjas pagrindinėje byloje C-684/22, S.Ö., 1966 m. gimęs Turkijoje, atvyko į Vokietiją 1990 m. Jis yra vedęs, turi tris vaikus. 1999 m. gegužės 10 d. jis natūralizacijos būdu įgijo Vokietijos pilietybę, 1999 m. rugsėjo 13 d. buvo panaikinta jo Turkijos pilietybė.

² 2010 m. kovo 2 d. sprendimas (C-135/08, toliau – Sprendimas *Rottmann*, EU:C:2010:104).

³ 2019 m. kovo 12 d. sprendimas (C-221/17, toliau – Sprendimas *Tjebbes ir kt.*, EU:C:2019:189).

⁴ 2022 m. sausio 18 d. sprendimas (C-118/20, toliau – Sprendimas *Wiener Landesregierung*, EU:C:2022:34).

⁵ 2023 m. rugsėjo 5 d. sprendimas (C-689/21, toliau – Sprendimas *Udlændinge- og Integrationsministeriet*, EU:C:2023:626).

⁶ Jo konsoliduota redakcija (*Bundesgesetzblatt*, III dalis, Nr. 102-1, iš dalies pakeista 1999 m. liepos 15 d. *Gesetz zur Reform des Staatsangehörigkeitsrechts* (Teisės į pilietybę pakeitimo įstatymas) (*BGBI.* I, p. 161) 1 straipsnio 7 punktu.

8. S.Ö. 2018 m. gegužės 25 d. pateikęs prašymą išduoti kelionės dokumentą sūnui nurodė, kad 1999 m. lapkričio 12 d. atgavo Turkijos pilietybę. Tam patvirtinti jis pateikė 2019 m. vasario 27 d. Turkijos vidaus reikalų ministro pažymą ir 2018 m. lapkričio 6 d. civilinės būklės aktų registro išrašą, kuriame nurodyta, kad jis 1999 m. rugsėjo 13 d. pateikė prašymą atgauti Turkijos pilietybę, o 1999 m. lapkričio 12 d. Ministrų Tarybos nutarimu ją atgavo.

9. Kadangi Vokietijos valdžios institucijos reiškė rimtų abejonių dėl to, kad S.Ö. sūnus yra Vokietijos pilietis, 2019 m. balandžio 25 d. S.Ö. paprašė S. miesto natūralizacijos institucijos jam išduoti pilietybę patvirtinantį dokumentą, kad galėtų konstatuoti, jog jis išsaugojo Vokietijos pilietybę. Vėliau jis persikėlė gyventi į Duisburgo (Vokietija) miesto jurisdikciją.

10. Pareiškėjai pagrindinėje byloje C-685/22, sutuoktiniai M.Ö. ir N.Ö., gimę atitinkamai 1959 m. ir 1970 m., atvyko į Vokietiją 1974 m. 1999 m. rugpjūčio 27 d. pareiškėjai natūralizacijos būdu įgijo Vokietijos pilietybę, 1999 m. rugsėjo 2 d. buvo panaikinta jų Turkijos pilietybė.

11. 2005 m. rugsėjo 1 d. per pokalbį su *Wuppertal* (Vokietija) miesto tarnybomis jie nurodė 2000 m. lapkričio 24 d. atgavę Turkijos pilietybę. Šiuo klausimu jie pateikė 2005 m. rugpjūčio 31 d. Turkijos generalinio konsulo, esančio E., pažymą, kurioje nurodyta, kad 1999 m. rugsėjo 2 d. jie pateikė prašymą atgauti Turkijos pilietybę, o 2000 m. lapkričio 24 d. Ministrų Tarybos nutarimu ją atgavo. 2016 m. gruodžio 1 d. raštu pareiškėjai *Wuppertal* miestui pateikė Turkijos piliečių registro išrašą, iš kurio matyti, kad Turkijos pilietybė jiems buvo atkurta jau 1999 m. lapkričio 1 d. Ministrų tarybos nutarimu.

12. 2020 m. rugpjūčio mėn. *Wuppertal* miestas pranešė M.Ö. ir N.Ö., kad atsižvelgiant į tai, jog yra pakankama tikimybė, kad Turkijos civilinės būklės aktų registro išrašė nurodyta data buvo suklastota, šis išrašas negali turėti jokios įrodomosios galios, išskyrus Turkijos pilietybės atkūrimą.

13. Pareiškėjai pagrindinėje byloje C-686/22, sutuoktiniai M.S. ir S.S., gimę 1965 m. ir 1971 m., į Vokietiją atvyko atitinkamai 1981 m. ir 1989 m. 1999 m. birželio 10 d. jie natūralizacijos būdu įgijo Vokietijos pilietybę, o Turkijos pilietybę iš jų buvo atimta.

14. Paprašė atimti Turkijos pilietybę, kad galėtų atitikti Vokietijos pilietybės įgijimo sąlygas, M.S. ir S.S. Turkijos valdžios institucijų tuo pačiu metu paprašė atkurti jų Turkijos pilietybę po to, kai jiems bus suteikta Vokietijos pilietybė. Jie pagal tuo metu galiojusius Vokietijos teisės aktus buvo pakonsultuoti, kad gali atgauti Turkijos pilietybę neprasdami Vokietijos pilietybės. Tam pareiškėjai pateikė Turkijos civilinės būklės aktų registro išrašą, iš kurio matyti, kad Turkijos pilietybę jie atgavo 1999 m. rugpjūčio 9 d. Ministrų Tarybos nutarimu.

15. 2017 m. gruodžio 19 d. M. S. ir S. S. paprašė, kad Kréfeldo (Vokietija) miesto savivaldybė konstatuotų, jog jie turi Vokietijos pilietybę. Nors 2018 m. rugpjūčio 24 d. Kréfeldo miesto savivaldybė jiems išdavė pilietybės suteikimą patvirtinantį dokumentą, ji nurodė, kad Turkijos civilinės būklės aktų registre nenurodytas Ministrų Tarybos nutarimo numeris ir, remdamasi tuo, atnaujino procedūrą.

16. Atsakovai pagrindinėse bylose, vadovaudamiesi *StAG* 30 straipsnio 1 dalimi, administraciniais nutarimais⁷ nusprendė, kad S.Ö., M.Ö., N.Ö., M.S. ir S.S (toliau kartu – pareiškėjai pagrindinėse bylose) nebeturi Vokietijos pilietybės⁸. Iš tikrųjų jie konstatavo, kad Turkijos pilietybė buvo atkurta po 2000 m. sausio 1 d. ir dėl to pagal *StAG* 17 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir 25 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį buvo automatiškai prarasta Vokietijos pilietybė. Taip nebūtų buvę, jeigu ji būtų buvusi atkurta iki 1999 m. gruodžio 31 d., nes pagal 1913 m. liepos 22 d. *Reichs – und Staatsangehörigkeitsgesetz* (Pilietybės įstatymas) (*RuStAG*)⁹, kuris galiojo iki 1999 m. gruodžio 31 d., 25 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį buvo numatyta, kad Vokietijos pilietybės netenka tik užsienyje gyvenantys Vokietijos piliečiai. Vis dėlto pareiškėjai pagrindinėse bylose neįrodė, kad Turkijos pilietybę atgavo iki 2000 m. sausio 1 d.

17. Pareiškėjai pagrindinėse bylose apskundė šiuos administracinius nutarimus *Verwaltungsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo administracinis teismas, Vokietija), t. y. prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

IV. Prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

18. Trijuose prašymuose priimti prejudicinį sprendimą juos pateikęs teismas nurodo, kad *StAG* 25 straipsnis, galiojantis nuo 2000 m. sausio 1 d., yra taikomas pareiškėjams pagrindinėje byloje, nes jie atgavo Turkijos pilietybę po to, kai įsigaliojo nauja įstatymo redakcija. Šis teismas pažymi, kad civilinės būklės aktų registro išrašai, pareiškėjų pateikti siekiant įrodyti, kad buvo kitaip, neturi jokios įrodomosios vertės. Be to, jis pažymi, kad pareiškėjai pagrindinėse bylose prieš atgaudami Turkijos pilietybę nepaprašė leidimo išsaugoti Vokietijos pilietybę, nurodyto *StAG* 25 straipsnio 2 dalies pirmame sakinyje.

19. Šiuo klausimu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal nacionalinę jurisprudenciją *StAG* 25 straipsnio 1 dalies pirmas sakinytis atitinka Sąjungos teisę, nes suinteresuotasis asmuo gali pateikti šio straipsnio 2 dalies pirmame sakinyje numatytą prašymą suteikti leidimą išsaugoti Vokietijos pilietybę; aiškiai numatyta, kad per šią leidimo suteikimo procedūrą privaloma konkrečiu atveju įvertinti pilietybės netekimo pasekmes atitinkamo asmens padėčiai.

20. Vis dėlto prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonų dėl tokios nuostatos atitikties Sąjungos teisei. Iš tikrųjų jis pažymi, kad tuo atveju, kai nėra pradėta *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje nurodyta išankstinio leidimo išsaugoti pilietybę išdavimo procedūra (toliau – išankstinio leidimo procedūra), iš šios nuostatos matyti, kad pilietybės, taigi ir Sąjungos pilietybės, automatiškai, nenagrinėjant konkretaus atvejo, netenka asmenys, kurie neturi kitos valstybės narės pilietybės. Šis teismas pažymi, kad Vokietijos teisėje nėra numatyta jokios galimybės netiesiogiai vertinti pasekmes, kylančias dėl Vokietijos pilietybės praradimo, po to, kai ji buvo prarasta. Tokiu atveju vienintelis būdas susijusiems asmenims įgyti Vokietijos pilietybę be galiojimo atgaline data yra pateikti naują prašymą dėl natūralizacijos.

⁷ Priimti trijų su trimis pagrindinėmis bylomis susijusių miestų atitinkamai 2019 m. rugsėjo 13 d., 2021 m. vasario 24 d. ir 2021 m. vasario 12 d.

⁸ *StAG* 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Sprendimą dėl Vokietijos pilietybės turėjimo arba neturėjimo asmens prašymu, įtikinamai parodytą teisėtą interesą, priima pilietybės reikalų institucija. Jos sprendimas yra privalomas visais atvejais, kai Vokietijos pilietybės turėjimas arba neturėjimas yra teisiškai reikšmingas. Esant viešajam interesui, toks sprendimas gali būti priimamas ir *ex officio*.“

⁹ *RGBL*, p. 583.

21. Be to, nors prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal *StAG* 25 straipsnio 2 dalies formuluotę prašymu leisti išsaugoti pilietybę suteikiama galimybė atsižvelgti į Sąjungos teisės, kaip ją aiškina Teisingumo Teismas, reikalavimus, nes būtent atsižvelgiant į šiuos reikalavimus turi būti palyginami viešieji ir privatieji interesai priimant sprendimą dėl tokio prašymo, jis nurodo, kad praktikoje administracinės institucijos ir nacionaliniai teismai nenagrinėja Sąjungos piliečio statuso praradimo pasekmių. Iš tikrųjų leidimas išsaugoti pilietybę suteikiamas tik kai yra ypatingas interesas įgyti užsienio šalies pilietybę išsaugojant Vokietijos pilietybę.

22. Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo administracinis teismas) 2022 m. lapkričio 3 d. nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo 2022 n. lapkričio 8 d., nutarė sustabdyti trijų pagrindinių bylų nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar pagal SESV 20 straipsnį draudžiama teisės norma, pagal kurią numatyta, kad, savanoriškai įgijus (neprivilegijuotą) trečiosios valstybės pilietybę, *ex lege* netenkama valstybės narės, o kartu – Sąjungos pilietybės, kai to pasekmės konkrečiu atveju įvertinamos tik jei suinteresuotasis užsienietis prieš tai pateikė prašymą suteikti leidimą išsaugoti pilietybę ir šis prašymas prieš įgyjant užsienio šalies pilietybę buvo patenkintas?
2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar SESV 20 straipsnį reikia aiškinti taip, kad per leidimo išsaugoti pilietybę suteikimo procedūrą negali būti nustatyta sąlygų, kurios galiausiai nulemtų, kad nebūtų vertinama individuali suinteresuotojo asmens ir jo šeimos situacija atsižvelgiant į Sąjungos piliečio statuso netekimo pasekmes arba būtų trukdoma atlikti tokį vertinimą?“

23. 2022 m. gruodžio 7 d. sprendimu bylos C-684/22–C-686/22 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdomos rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

24. Byloje C-686/22 rašytines pastabas pateikė pareiškėjai pagrindinėje byloje, Krėfeldo miesto savivaldybė, Vokietijos ir Estijos vyriausybės ir Europos Komisija, o bylose C-684/22 ir C-685/22 – tos pačios vyriausybės ir Komisija. Teisingumo Teismas nusprendė nerengti teismo posėdžio šiose bylose.

V. Analizė

25. Dviem klausimais, kurie pateikti nagrinėjamuose prašymuose priimti prejudicinį sprendimą, nagrinėtinais kartu, juos pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos valstybės narės teisės normos, kuriose numatyta, kad jos piliečiai, savanoriškai įgiję trečiosios šalies pilietybę, *ex lege* praranda šios valstybės narės pilietybę, todėl asmenys, kurie nėra dar ir kitos valstybės narės piliečiai, praranda Sąjungos piliečio statusą ir su juo susijusias teises, išskyrus atvejus, kai suinteresuotieji asmenys gauna leidimą išsaugoti šią pilietybę prieš įgydami trečiosios šalies pilietybę, o kompetentingos valdžios institucijos, nagrinėdamos prašymą išduoti tokį leidimą, atlieka suinteresuotųjų asmenų situacijos konkretų vertinimą, kurio metu palyginami valstybės narės pilietybės išsaugojimo viešieji ir privatieji interesai.

26. Siekiant pateikti naudingą atsakymą į šį klausimą pirmiausia reikia išaiškinti kelis aspektus, kurie, kaip matyti iš nutarčių dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą, yra neginčijami.

27. Pirma, kiek tai susiję su pareiškėjų pagrindinėse bylose situacija, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad jie į Vokietiją atvyko aštuntąjį, devintąjį ir dešimtąjį dešimtmečiais ir joje nuo to laiko gyvena. 1999 m. jie natūralizacijos būdu įgijo Vokietijos pilietybę atsisakydami Turkijos pilietybės, kuri vėliau iš jų buvo atimta. Kaip nurodo prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pareiškėjai pagrindinėse bylose, kuriems pagal šioje srityje tuo metu galiojusius Vokietijos teisės aktus buvo teisingai patarta, jog jie gali atkurti Turkijos pilietybę neprarasdami Vokietijos pilietybės, savo noru paprašė atkurti Turkijos pilietybę tuo metu, kai ji iš jų buvo atimta. Prabėgus keleriems metams kompetentingos valdžios institucijos konstatavo, kad pareiškėjai pagrindinėse bylose atgavo Turkijos pilietybę po to, kai pateikė atitinkamą prašymą, todėl pagal nuo 2000 m. sausio 1 d. galiojančius Vokietijos teisės aktus jie prarado Vokietijos pilietybę, taigi ir Sąjungos piliečių statusą¹⁰. Be to, atsižvelgiant į tai, kad pagal šiuos teisės aktus pareiškėjai pagrindinėse bylose, prieš atgaudami Turkijos pilietybę, neprašė kompetentingų valdžios institucijų išduoti leidimą išsaugoti Vokietijos pilietybę ir tokio leidimo negavo, jiems negalėjo būti taikoma konkreta atvejo nagrinėjimo vertinant tokį prašymą, palyginant Vokietijos pilietybės išsaugojimo viešuosius ir privačiuosius interesus, tvarka.

28. Antra, kiek tai susiję su byloje nagrinėjamomis teisės normomis, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma nurodo, kad *StAG* 25 straipsnio 1 dalyje, galiojančioje nuo 2000 m. sausio 1 d., numatyta, kad Vokietijos pilietis, įgijęs užsienio šalies pilietybę – jei ji įgyjama jo prašymu, – praranda savo pilietybę. Vis dėlto pagal šio straipsnio 2 dalį šis pilietis gali išsaugoti savo pilietybę, jeigu, prieš įgydamas užsienio šalies pilietybę, paprašė kompetentingos valdžios institucijos raštiško leidimo šiuo klausimu ir jį gavo. Šioje nuostatoje taip pat nurodyta, kad priimant sprendimą dėl šio prašymo turi būti palyginami viešieji ir privatieji interesai.

29. Vėliau šis teismas paaiškina, kad pareiškėjai pagrindinėse bylose ir natūralizacijos būdu įgijo Vokietijos pilietybę, ir pateikė prašymą atgauti Turkijos pilietybę *iki* 2000 m. sausio 1 d., t. y. *StAG* 25 straipsnio įsigaliojimo dienos¹¹. Jis pabrėžia, kad ši nuostata jiems taikoma, nes Turkijos pilietybę jie atgavo *po* šios datos, paaiškindamas, kad dokumentai, kuriuos jie pateikė, kad įrodytų, jog buvo kitaip, neturi jokios įrodomosios vertės¹².

30. Galiausiai prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pareiškėjai pagrindinėse bylose, prieš atgaudami Turkijos pilietybę, nepateikė prašymo – taigi ir negavo leidimo – išsaugoti pilietybę, kaip numatyta *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje. Jie *automatiškai* prarado Vokietijos pilietybę, taigi ir Sąjungos piliečių statusą, jų situacijos nenagrinėjus konkrečiai.

¹⁰ Siekiant išsamumo, reikia pažymėti, kad doktrinos autoriai aiškina, jog tokia *RuStAG* reforma buvo nustatyti *ius soli* aspektai ir sudarytos galimybės lengviau įgyti Vokietijos pilietybę Vokietijoje gyvenantiems užsieniečiams ir ypač šioje valstybėje narėje gimusiems jų vaikams. Šie autoriai pažymi, kad nuo tada, kai įsigaliojo šie teisės aktai, jie buvo keisti 2004 m., 2007 m., 2009 m., 2014 m. ir 2019 m. Žr., be kita ko, A. Farahat ir K. Hailbronner, „Report on Citizenship Law: Germany“, RSCAS/GLOBALCIT-CR 2020/5, *European University Institute*, Country Report 2020/05, 2020 m. kovo mėn., p. 33.

¹¹ Taigi Vokietijos pilietybė buvo įgyta pagal *RuStAG* 25 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį, galiojusį iki 1999 m. gruodžio 31 d., kuriame buvo numatyta „Inlandsklausel“ (toliau – nacionalinės teritorijos išlyga), pagal kurią Vokietijos pilietybė prarandama tik tuo atveju, jeigu atitinkamas Vokietijos pilietis neturėjo „federalinėje teritorijoje nuolatinės ar įprastinės gyvenamosios vietos“. *StAG* 25 straipsnyje ši išlyga buvo panaikinta. Savo pastabose Komisija remiasi 1999 m. liepos 15 d. įstatymo, kuriuo keičiama teisė į pilietybę, aiškinamuoju memorandumu (1999 m. kovo 16 d. Vokietijos *Bundestag* dokumentas (*Drucksache*) 14/533, p. 15), kuriame nurodyta, kad „[š]i „nacionalinės teritorijos išlyga“ dažnai naudojama siekiant apeiti daugybinės pilietybės principą natūralizacijos atveju: prieš natūralizaciją atsisakyta užsienio šalies pilietybės po natūralizacijos atgaunama be jokių sankcijų. Panaikinant „nacionalinės teritorijos išlygą“ tokia piktnaudžiavimo galimybė pašalinama.“ Šiuo klausimu žr., be kita ko, S. W. McFadden „German Citizenship Law and the Turkish diaspora“, *German Law Journal*, 2019, Nr. 20, p. 72, ir visų pirma p. 74–78; S. Falcke M. Vink, „Closing a Backdoor to Dual Citizenship: The German Citizenship Law Reform of 2000 and the Abolishment of the „Domestic Clause“, *Front. Sociol.*, 2020, 5 t., p. 1, ir visų pirma p. 3–5, ir N. Bouche, „La réforme de 1999 du droit allemand de la nationalité“, *Revue internationale de droit comparé*, 2002, 54 t. 4 dalis, p. 1035.

¹² Žr. šios išvados 18 punktą.

31. Būtent šis teisinis klausimas yra svarbiausias šių bylų aspektas, kurį analizuosiu šioje išvadoje. Toliau priminsiu Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, susijusioje su Sąjungos piliečio statusu, pateiktas gaires, taip pat principus, kurie iš jos kyla (A dalis) ir kuriuos reikia taikyti nagrinėjamu atveju (B dalis).

A. Dėl Teisingumo Teismo jurisprudencijoje suformuotų principų

1. Nuo Sprendimo „Rottmann“ iki Sprendimo „Wiener Landesregierung“, apžvelgiant Sprendimą „Tjebbes ir kt.“

32. Savo išvadoje byloje *Udlændinge- og Integrationsministeriet* pažymėjau, kad gaires, kurios pateiktos mano analizuotoje jurisprudencijoje, suformuotoje sprendimuose *Rottmann*, *Tjebbes ir kt.* ir *Wiener Landesregierung*, iš esmės sudaro du jurisprudencijoje įtvirtinti principai¹³.

33. Pagal pirmąjį principą, nors „pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygų [nustatymas] priklauso kiekvienos valstybės narės kompetencijai“, ši kompetencija turi būti įgyvendinama laikantis Sąjungos teisės¹⁴. Kalbant apie šį principą, įtvirtiną Sprendime *Micheletti ir kt.*¹⁵, vėliau išaiškintą ir patvirtintą Sprendime *Rottmann*¹⁶, šios išimtinės valstybių narių kompetencijos buvimą reikia atskirti nuo jos įgyvendinimo laikantis Sąjungos teisės.

34. Be to, minėtos kompetencijos Teisingumo Teismas niekada nepaneigė, ir „valstybės narės pilietybės (vadinasi, ir Sąjungos pilietybės) įgijimo ir praradimo [Sąjungos] teisė savaime nereglamentuoja, tačiau valstybės narės pilietybės įgijimo ir praradimo sąlygos turi būti suderinamos su [Sąjungos teise] ir nepažeisti [Sąjungos] piliečio teisių“¹⁷. Taigi tai, kad klausimas priklauso valstybių narių kompetencijai, neriboja principo, kad į Sąjungos teisės taikymo sritį akivaizdžiai patenkančioje situacijoje atitinkama nacionalinės teisės nuostata turi atitikti Sąjungos teisę¹⁸. Iš tiesų SESV 20 straipsnis negali tapti neveiksmingas, todėl jo suteikiamos teisės negali būti pažeistos priimant nacionalinės teisės aktus, kurie neatitinka Sąjungos teisės ir, konkrečiai kalbant, Teisingumo Teismo jurisprudencijoje įtvirtintų principų šioje srityje¹⁹.

35. Antrasis principas, kurį Teisingumo Teismas įtvirtino Sprendime *Rottmann*²⁰, o vėlesnėje jurisprudencijoje jį patvirtino, yra toks, kad Sąjungos piliečių atžvilgiu įgyvendinant tokią kompetenciją, kai daromas poveikis Sąjungos teisės sistemos suteiktoms ir saugomoms pagrindinėms teisėms, gali būti taikoma teisminė kontrolė dėl atitikties Sąjungos teisei ir visų pirma proporcingumo principui²¹. Kitaip tariant, nacionalinės teisės normos, kuriose numatytas

¹³ C-689/21, EU:C:2023:53. Siekdamas glaustumo tik darau nuorodą į šios jurisprudencijos apžvalgą išvados 29–43 punktuose.

¹⁴ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rottmann* 45 punktą, Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 32 punktą, Sprendimo *Wiener Landesregierung* 37 ir 51 punktus bei Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 30 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją. Iš tikrųjų kalbama apie pagrindinio Sąjungos teisės principo taikymą Sąjungos pilietybės srityje. Šiuo klausimu taip pat žr. Sprendimo *Rottmann* 41 punkte nurodytą jurisprudenciją.

¹⁵ 1992 m. liepos 7 d. sprendimas (C-369/90, EU:C:1992:295, 10 punktas).

¹⁶ 41, 42 ir 45 punktai.

¹⁷ Žr. generalinio advokato Poiares Maduro išvadą byloje *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 23, 24 ir 26 punktai). Taigi, šio generalinio advokato nuomone, remiantis šiuo principu negalima teigti, kad visiškai neįmanoma atimti pilietybės tuo atveju, kai netekęs jos asmuo prarastų Sąjungos piliečio statusą, ar pripažinti, kad pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygų nereikia tikrinti atsižvelgiant į Sąjungos teisę.

¹⁸ Sprendimo *Rottmann* 41 punktas.

¹⁹ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rottmann* 39, 41–43, 45, 48, 56, 55 ir 59 punktus, Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 30, 32, 40–42 ir 45 punktus, taip pat Sprendimo *Wiener Landesregierung* 44, 59, 61 ir 73 punktus.

²⁰ 48, 55 ir 56 punktai.

²¹ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 40 punktas, Sprendimo *Wiener Landesregierung* 58 punktas, taip pat Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 38 punktas.

Sąjungos piliečio statuso praradimas, Sąjungos teisę gali atitikti tik tuo atveju, jei yra teisėtų priešasčių ir laikomasi šio principo. Iš jurisprudencijos taip pat matyti, kad vertinant, ar laikomasi proporcingumo principo, reikia atsižvelgti į kelis aspektus. Visų pirma, atsižvelgti į pareigą konkrečiu atveju išnagrinėti pasekmes, kurių, netekus Sąjungos piliečio statuso, kyla atitinkamam asmeniui ir tam tikrais atvejais jo šeimos nariams, kiek tai susiję su teisėmis, kurios suteiktos visiems Sąjungos piliečiams²²; taip pat į reikalavimą, kad šios pasekmės atitiktų pagrindines teises, garantuojamas pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau – Chartija)²³, ir, galiausiai, tuo atveju, kai pilietybės netenkama *ex lege* ir dėl to prarandamas Sąjungos piliečio statusas, į pareigą išnagrinėti kiekvienu konkrečiu atveju dėl tokio pilietybės netekimo kylančių pasekmių proporcingumą ir tam tikrais atvejais leisti atitinkamam asmeniui išsaugoti savo pilietybę arba ją atgauti *ex tunc*²⁴.

36. Konkrečiai dėl pastarojo aspekto manau, kad Sprendimas *Udlændinge- og Integrationsministeriet* yra itin svarbus, nes tai pirmas kartas, kai Teisingumo Teismas priėmė sprendimą dėl termino, per kurį galima pateikti prašymą išsaugoti arba atgauti valstybės narės pilietybę.

2. Sprendimas „Udlændinge- og Integrationsministeriet“

37. Byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Udlændinge- og Integrationsministeriet*²⁵, Danijos teismas teiravosi, ar nacionalinės teisės normos pilietybės klausimu atitinka SESV 20 straipsnį, siejamą su Chartijos 7 straipsniu.

38. Sprendime Teisingumo Teismas patvirtino savo ankstesnę jurisprudenciją. Jis taip pat pažymėjo, kad tuo atveju, kai valstybės narės pilietybę prarandama *ex lege* sulaukus tam tikro amžiaus ir dėl to prarandamas Sąjungos piliečio statusas ir su juo susijusios teisės, kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos ir teismai, atsižvelgdami į Sąjungos teisę, turi turėti galimybę išnagrinėti tokio pilietybės netekimo pasekmes ir prireikus leisti šiam asmeniui išsaugoti pilietybę arba susigrąžinti ją *ex tunc*²⁶.

39. Visų pirma kalbant apie terminą pateikti prašymą atlikti tokį nagrinėjimą siekiant išsaugoti arba susigrąžinti pilietybę, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, Sąjungos teisėje nesant šiuo tikslu nustatyto konkretaus termino, kiekviena valstybė narė turi nustatyti procedūrinės taisyklės, skirtas apsaugoti teisėms, kurios asmenims suteikiamos pagal Sąjungos teisę, su sąlyga, kad šios taisyklės visų pirma atitinka veiksmingumo principą, t. y. dėl jų naudojimosi Sąjungos teisės sistemos suteiktomis teisėmis netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas. Šiuo atžvilgiu valstybės narės, remdamosi teisinio saugumo principu, gali reikalauti, kad toks prašymas kompetentingoms institucijoms būtų pateiktas per protingą terminą²⁷.

²² Sprendimo *Rottmann* 55 ir 56 punktai, Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 41 punktas, Sprendimo *Wiener Landesregierung* 59 punktas, taip pat Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 39 punktas.

²³ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 45 punktas, Sprendimo *Wiener Landesregierung* 61 punktas, taip pat Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 55 punktas.

²⁴ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 42 punktas ir Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 40 punktas.

²⁵ Reikia priminti, kad byla, kurioje priimtas šis sprendimas, buvo susijusi su situacija dėl Danijos pilietybę turinčiai motinai ir JAV pilietybę turinčiam tėvui Jungtinėse Amerikos Valstijose gimusios pilietės, nuo gimimo turinčios dvigubą Danijos ir JAV pilietybę. Sulaukusi 22 metų amžiaus ji pateikė *Udlændinge- og Integrationsministeriet* (Imigracijos ir integracijos ministerija, Danija) prašymą dėl Danijos pilietybės išsaugojimo. Kompetentingos ministerijos sprendimu jai buvo pranešta, kad ji neteko Danijos pilietybės sukakus 22 metams ir kad negalima jos išsaugoti, nes ji pateikė prašymą jau sulaukusi šio amžiaus.

²⁶ Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 40 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

²⁷ Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 41 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

40. Vis dėlto Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad atsižvelgiant į rimtas pasekmes, kurių kyla dėl valstybės narės pilietybės netekimo, kai dėl to prarandamas Sąjungos piliečio statusas, veiksmingam šio piliečio teisių, turimų pagal SESV 20 straipsnį, įgyvendinimui, negalima laikyti atitinkančiomis veiksmingumo principą nacionalinės teisės normų ar praktikos, dėl kurių atitinkamam asmeniui gali būti neleidžiama prašyti išnagrinėti šių pasekmių proporcingumo Sąjungos teisės atžvilgiu. Taigi Teisingumo Teismas nurodė, kad jeigu šis asmuo nebuvo tinkamai informuotas apie teisę prašyti atlikti tokį nagrinėjimą ir apie terminą, per kurį jis turi pateikti tokį prašymą, jo prašymas negali būti laikomas nepriimtiniu dėl to, kad šis terminas yra pasibaigęs²⁸.

41. Taigi pagrindinėse bylose nagrinėjamose teisės normose numatytą pilietybės netekimą, dėl kurio prarandamas Sąjungos piliečio statusas, reikia nagrinėti atsižvelgiant būtent į šiuos jurisprudencijoje įtvirtintus principus.

B. Dėl jurisprudencijoje įtvirtintų principų taikymo nagrinėjamoje byloje

42. Iškart reikia priminti, kad Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, jog pagal SESV 20 straipsnį kiekvienam asmeniui, turinčiam valstybės narės pilietybę, suteikiamas Sąjungos piliečio statusas; jis valstybių narių piliečiams yra pagrindinis statusas²⁹. Tai reiškia, pirma, kad valstybės narės pilietybė yra išankstinė naudojimosi Sąjungos piliečio statusu, su kuriuo siejamos visos SESV numatytos pareigos ir teisės³⁰, sąlyga ir, antra, kad esant tokioms situacijoms, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, tokio statuso netekimas yra susijęs su Sąjungos teise.

43. Šiuo atveju prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad pareiškėjai pagrindinėse bylose Turkijos pilietybę atgavo po to, kai įsigaliojo *StAG* 25 straipsnis, todėl jie automatiškai prarado savo Vokietijos pilietybę, taigi ir Sąjungos piliečių statusą³¹.

44. Taigi akivaizdu, kad tokių Sąjungos piliečių, kaip pareiškėjai pagrindinėse bylose, kurie turi tik vienos valstybės narės pilietybę, valstybės narės pilietybės praradimas ir dėl to pagal SESV 20 straipsnį suteikto statuso ir su juo siejamų teisių netekimas tiek pobūdžio, tiek pasekmių požiūriu patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį³². Remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija valstybės narės, įgyvendindamos savo kompetenciją pilietybės srityje, privalo laikytis Sąjungos teisės ir, be kita ko, proporcingumo principo³³.

1. Dėl bendrojo intereso tikslo, kurio siekiama „StAG“ 25 straipsniu, teisėtumo

45. Reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad valstybė narė gali teisėtai siekti apsaugoti ypatingą solidarumo ir lojalumo ryšį su savo piliečiais, taip pat teisių ir pareigų abipusiškumą, kurie yra pilietybės santykių pagrindas³⁴. Jis konstatavo, kad įgyvendindama savo

²⁸ Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

²⁹ Žr., be kita ko, 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Grzelczyk* (C-184/99, EU:C:2001:458, 31 punktas) ir Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 29 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją.

³⁰ SESV 20 straipsnio 2 dalies pirma pastraipa.

³¹ Žr. šios išvados 28–31 punktus.

³² Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

³³ Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

³⁴ Sprendimo *Rottmann* 51 punktas, Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 33 punktas, Sprendimo *Wiener Landesregierung* 52 punktas, taip pat Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 31 punktas.

kompetenciją apibrėžti pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygas valstybė narė taip pat gali teisėtai laikytis nuomonės, jog pilietybė rodo jos ir piliečių faktinį ryšį, taigi ji gali susieti pilietybės netekimą su tuo, kad tokio ryšio nėra arba jis nutrūko³⁵.

46. Šiuo atveju pagal *StAG* 25 straipsnio 1 dalį Vokietijos piliečiai *ex lege* netenka savo pilietybės, kai savanoriškai įgyja trečiosios šalies pilietybę, išskyrus atvejus, kai prieš įgydami užsienio šalies pilietybę jie gauna leidimą išsaugoti savo pilietybę.

47. Reikia pažymėti, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, dėstydamas teisinį pagrindą, tik pamini Europos konvencijos dėl pilietybės³⁶ 7 straipsnio 1 dalies a punktą, tačiau nepaaiškina *StAG* 25 straipsnio 1 dalimi siekiamo (-ų) bendrojo intereso tikslo (-ų). Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad minėta nuostata Sąjungos teisę gali atitikti tik tuo atveju, jeigu ja siekiama teisėto bendrojo intereso tikslo, reikia ją išnagrinėti atsižvelgiant į Vokietijos vyriausybės pastabas.

48. Kaip nurodė Krėfeldo miestas ir ši vyriausybė, taip pat kaip matyti iš 1999 m. liepos 15 d. įstatymo, iš dalies keičiančio teisę į pilietybę, aiškinamojo memorandumo, *StAG* 25 straipsniu, be kita ko, siekiama užkirsti kelią daugybinei pilietybei³⁷. Vokietijos vyriausybė taip pat pažymi, kad *Bundesverfassungsgericht* (Federalinis Konstitucinis Teismas, Vokietija) jurisprudencijoje teigiama, jog teisės aktų leidėjo sprendimas uždrausti *neribotą* daugybinę pilietybę yra nekritikuotinas³⁸.

49. Šiuo klausimu beveik nekyla abejonių, kad nustatant tokią tvarką, kaip numatyta šioje nuostatoje, įgyvendinama valstybių narių kompetencija nustatyti pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygas ir kad įgyvendindama šią kompetenciją valstybė narė, pavyzdžiui, Vokietijos Federacinė Respublika, gali teisėtai laikytis nuomonės, kad tam tikrais atvejais reikia vengti kelių pilietybių turėjimo pasekmių³⁹.

50. Šio tikslo teisėtumas iš esmės patvirtintas Europos konvencijos dėl pilietybės 7 straipsnio 1 dalies a punkte, pagal kurį valstybė, šios konvencijos šalis, negali savo vidaus teisėje numatyti pilietybės praradimo *ex lege* arba jos pačios iniciatyva, išskyrus, be kita ko, kai

³⁵ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 35 punktą ir Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 32 punktą.

³⁶ Europos konvencija dėl pilietybės, 1997 m. lapkričio 6 d. priimta Europos Taryboje ir įsigaliojusi 2000 m. kovo 1 d. Ši konvencija Vokietijai taikoma nuo 2005 m. rugsėjo 1 d. Pagal jos 7 straipsnio 1 dalies a punktą „valstybė, šios Konvencijos šalis, negali savo vidaus teisėje numatyti pilietybės praradimo *ex lege* arba jos pačios iniciatyva, išskyrus toliau nurodytus atvejus: kai savanoriškai įgyjama kita pilietybė“.

³⁷ Kiek tai susiję su šiuo tikslu, nors daugybinė pilietybė turėtų būti išimtis, doktrinos autoriai pabrėžia, kad šiuo metu dviguba pilietybė yra leidžiama plačiau. Remiantis šiais autoriais, „praktikoje iš esmės padaugėjo natūralizacijos, kai pripažįstama dviguba pilietybė, atvejų“. Šiuo klausimu žr. A. Farahat ir K. Hailbronner, *op. cit.*, p. 9, 18 ir 32. Be to, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 1963 m. gegužės 6 d. Konvencija dėl daugybinės pilietybės atvejų skaičiaus mažinimo ir dėl karo prievolių daugybinės pilietybės atvejais Vokietijoje įsigaliojo 1969 m. gruodžio 18 d., o nustojo galioti denonsavus 2002 m. gruodžio 21 d. Šiuo klausimu autoriai paaiškina, kad keičiant *RuStAG* kartu buvo priimtas sprendimas denonsuoti konvenciją, pagal kurią numatytas tik ribotas dvigubos pilietybės pripažinimas.

³⁸ Vokietijos vyriausybė cituoja 2006 m. gruodžio 8 d. Sprendimą, 2 BvR 1339/06, DE:BVerfG:2006:rk20061208.2bvr133906, 14 punktą. Ši vyriausybė nurodo, kad iš nacionalinės jurisprudencijos taip pat matyti, kad nuo tada, kai pakeistas *RuStAG*, daugybinės pilietybės panaikinimas nebėra prioritetas. Žr. 2008 m. balandžio 10 d. *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas) Sprendimo 5 C 28.07, DE:BVerfG:2008:100408U5C28.07.0, 21 punktą.

³⁹ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 34 punktą ir Sprendimo *Wiener Landesregierung* 54 punktą. Nors jurisprudencijoje Teisingumo Teismas vartoja sąvoką „nepageidaujamos pasekmės“, reikia pripažinti, kad kyla abejonių, ar apskritai „nepageidaujamomis“ pasekmėmis reikia laikyti tai, kad valstybės narės pilietis turi kelias pilietybes.

savanoriškai įgyjama kita pilietybė⁴⁰. Remiantis šios konvencijos aiškinamąja ataskaita atsakymas į klausimą dėl to, ar asmenims, kurie savanoriškai įgyja kitą pilietybę, leidžiama išsaugoti savo ankstesnę pilietybę, priklauso nuo konkrečios kiekvienos valstybės padėties⁴¹.

51. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad pagal Sąjungos teisę nedraudžiama nei kad valstybė narė numatytų, jog klausimas, ar faktinis ryšys su ja yra, būtų vertinamas atsižvelgiant į tokį kriterijų, kaip numatytas *StAG* 25 straipsnio 1 dalyje, grindžiamą tuo, kad atitinkamas asmuo savanoriškai įgyja trečiosios šalies pilietybę, nei kad ši valstybė narė, priimdama teisės normas, kuriomis iš esmės siekiama išvengti daugybinės pilietybės, reikalautų, jog šis asmuo laikytųsi specialios procedūros, kaip antai numatytos *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje, jei pageidauja išsaugoti Vokietijos pilietybę.

52. Šiomis aplinkybėmis manau, kaip ir Vokietijos ir Estijos vyriausybės bei Komisija, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamomis aplinkybėmis pagal Sąjungos teisę iš esmės nedraudžiama *StAG* 25 straipsnyje numatytais atvejais valstybei narei numatyti, jog dėl bendrojo intereso tikslų pilietybės netenkama *ex lege*, kai jos piliečiai savanoriškai įgyja trečiosios šalies pilietybę, nepaisant to, kad dėl šio pilietybės netekimo atitinkamas asmuo praranda Sąjungos piliečio statusą.

53. Vis dėlto tam, kad tokios nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėse bylose, kuriose numatytas Sąjungos piliečio statuso praradimas, galėtų atitikti Sąjungos teisę, reikia, kad jomis ne tik būtų siekiama teisėtų bendrojo intereso tikslų, bet ir kad jos atitiktų proporcingumo principą.

2. Dėl pasekmių, kylančių dėl pilietybės netekimo, proporcingumo Sąjungos teisės požiūriu kontrolės

54. Nors, kaip ką tik nurodžiau, pagal Sąjungos teisę iš esmės nedraudžiamos pagrindinėse bylose nagrinėjamos teisės normos, reikia priminti, kad vis dėlto iš suformuotos jurisprudencijos matyti, jog atsižvelgiant į tai, koks pagal Sąjungos pirminę teisę yra svarbus Sąjungos piliečio statusas, kuris yra esminis valstybių narių piliečių statusas, kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos ir nacionaliniai teismai turi patikrinti, ar atitinkamos valstybės narės pilietybės netekimas, kai dėl to prarandamas Sąjungos piliečio statusas ir iš jo kylančios teisės, atitinka proporcingumo principą, kiek tai susiję su netekimo pasekmėmis susijusio asmens padėčiai ir tam tikrais atvejais jo šeimos narių padėčiai Sąjungos teisės požiūriu⁴².

55. Beje, iš tos pačios jurisprudencijos matyti, kad valstybės narės pilietybės netekimas *ex lege* būtų nesuderinamas su proporcingumo principu, jei pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas jokiais atvejais nebūtų įmanoma kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti šio pilietybės netekimo pasekmių atitinkamų asmenų situacijai, atsižvelgiant į Sąjungos teisę⁴³.

⁴⁰ Šios konvencijos aiškinamojoje ataskaitoje (Europos Taryba, Europos sutarčių serija Nr. 166, p. 11) nurodyta, kad „[pagal 7 straipsnio 1 dalies a punktą] valstybėms, šios konvencijos šalims, leidžiama numatyti, kad jų pilietybės netenkama savanoriškai įgijus kitą pilietybę. Žodis „savanoriškai“ rodo, kad suinteresuotasis asmuo šią pilietybę įgijo savo noru, o ne automatiškai (*ex lege*)“.

⁴¹ Iš šios ataskaitos matyti, kad tam tikrose valstybėse, ypač kai daug asmenų pageidauja įgyti arba įgijo jų pilietybę, gali būti manoma, jog kitos pilietybės išsaugojimas galėtų trukdyti šių asmenų visapusiškai integracijai. O kitose valstybėse gali būti laikomasi nuomonės, kad geriau palengvinti jų pilietybės įgijimą suinteresuotiesiems asmenims leidžiant išsaugoti savo kilmės pilietybę ir tokiu būdu sudaryti geresnes sąlygas jų integracijai priimančiojoje šalyje, be kita ko, siekiant šiems asmenims leisti išsaugoti pilietybę, kurią turi kiti jų šeimos nariai, arba sudaryti palankesnes sąlygas jiems sugrįžti į kilmės šalį, jei jie to pageidauja (aiškinamoji ataskaita, p. 3).

⁴² Sprendimo *Rottmann* 55 ir 56 punktai, Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 40 punktas, Sprendimo *Wiener Landesregierung* 58 punktas, taip pat Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 38 punktas. Taip pat žr. šios išvados 41 punktą.

⁴³ Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 41 punktas, taip pat Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 39 punktas.

56. Šiuo atveju reikia priminti, kad pagal *StAG* 25 straipsnio 2 dalį Vokietijos piliečiai, pageidaujantys savanoriškai įgyti trečiosios šalies pilietybę, gali pateikti prašymą leisti išsaugoti jų Vokietijos pilietybę, remdamiesi išankstinio leidimo procedūra, pagal kurią numatyta, jog priimdama sprendimą dėl prašymo suteikti leidimą kompetentinga valdžios institucija turi palyginti viešuosius ir privačiuosius interesus.

57. Pirmiausia kyla klausimas, ar proporcingumo vertinimą, kurio reikalaujama pagal Sąjungos teisę, kompetentingos valdžios institucijos gali atlikti tik konkrečiu momentu, konkrečiai šiuo atveju – prieš *ex lege* netenkant pilietybės, taigi ir Sąjungos piliečio statuso, pagal išankstinio leidimo procedūrą.

58. Šis klausimas nėra sudėtingas. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į šios išvados 55 punkte nurodytą jurisprudenciją, valstybė narė, kaip antai Vokietijos Federacinė Respublika, iš esmės gali numatyti, kad proporcingumas bus vertinamas pagal specialią išankstinio leidimo procedūrą, kaip antai numatytą *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje. Vis dėlto, kaip matyti iš tos pačios jurisprudencijos, tam, kad ši nuostata būtų suderinama su Sąjungos teise, ja turi būti garantuojama teisė į tai, kad pasekmių, kylančių atitinkamiems asmenims ir tam tikrais atvejais jų šeimos nariams dėl Vokietijos pilietybės netekimo, proporcingumas Sąjungos teisės požiūriu būtų išnagrinėtas konkrečiu atveju.

59. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nėra tikras, kad nagrinėjamu atveju taip yra. Reikia pripažinti, kad man taip pat sunku suprasti, kaip ši procedūra atitinka proporcingumo principą ir, konkrečiai kalbant, kaip taikant minėtą procedūrą garantuojama teisė į vertinimą konkrečiu atveju, kurio reikalaujama pagal Sąjungos teisę. Taigi toliau nagrinėsiu, pirma, *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje nustatytas procedūrinės taisyklės ir, antra, šioje nuostatoje numatytos proporcingumo kontrolės materialinę taikymo sritį.

a) Dėl „StAG“ 25 straipsnio 2 dalyje nustatytų procedūrinių taisyklių

60. Reikia priminti, kad *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė išsaugoti Vokietijos pilietybę, jeigu prieš įgydamas trečiosios šalies pilietybę atitinkamas asmuo *gavo* raštišką kompetentingos institucijos leidimą išsaugoti savo pilietybę.

61. Taigi kyla klausimas, ar pagal išankstinio leidimo procedūrą laiko sąlygos, kurių reikia laikytis norint pateikti prašymą dėl leidimo ir gauti leidimą, yra suderinamos su Sąjungos teise. Tam, kad taip būtų, šiomis sąlygomis negali būti trukdoma susijusiems asmenims veiksmingai naudotis iš jų Sąjungos piliečio statuso kylančiomis teisėmis.

62. Kiek tai susiję, pirma, su laiko sąlyga, siejama su *prašymo suteikti leidimą pateikimu*, Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės, remdamosi teisinio saugumo principu, gali reikalauti, kad prašymas išsaugoti arba grąžinti pilietybę kompetentingoms institucijoms būtų pateiktas per protingą terminą⁴⁴.

63. Mano nuomone, darytina išvada, kad reikalavimas prašymą dėl išankstinio leidimo išsaugoti valstybės narės pilietybę pateikti prieš įgyjant trečiosios šalies pilietybę, kaip numatyta *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje, atitinka protingo termino, kaip tai suprantama pagal minėtą

⁴⁴ Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 43 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija. Taip pat žr. šios išvados 38 ir paskesnius punktus.

jurisprudenciją, sąlygą, nes tai iš esmės netrukdo atitinkamiems piliečiams naudotis jų teise į tai, kad kompetentingos valdžios institucijos konkrečiu atveju įvertintų pasekmių, kylančių dėl pilietybės netekimo, proporcingumą Sąjungos teisės požiūriu.

64. Vis dėlto reikia pažymėti, kad iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir pareiškėjų pagrindinėje byloje C-686/22 bei Komisijos pastabų matyti, kad nėra tvirtai aišku, ar pareiškėjai pagrindinėje byloje buvo tinkamai informuoti apie Turkijos pilietybės susigrąžinimo pasekmes jų ir jų šeimų padėčiai atsižvelgiant į specifinį *RuStAG* reformos teisinį kontekstą.

65. Iš tikrųjų pareiškėjai pagrindinėje byloje nurodo, kad tada, kai jie teikė prašymą sugrąžinti Turkijos pilietybę, pagal galiojančias teisės normas jiems buvo galima susigrąžinti šią pilietybę. Taigi nebuvo jokios priežasties *teikti prašymą dėl išankstinio leidimo*. Jie taip pat pažymi, kad teisinės tvarkos pasikeitimai nebuvo aiškiai paaiškinti ar kad jiems apie juos nebuvo pranešta. Tik po to, kai jie pateikė prašymą grąžinti Turkijos pilietybę, *RuStAG* buvo pakeistas, o nacionalinėje teritorijoje gyvenantiems Vokietijos piliečiams buvo atimta arba apribota galimybė *įgyti* dvigubą pilietybę. Dėl šių pastabų reikia pateikti kelis komentarus.

66. Pirma, atsižvelgdamas į jurisprudenciją⁴⁵, manau, kad, įvertinus prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytas Turkijos pilietybės susigrąžinimo pagal *StAG* 25 straipsnyje numatytą tvarką datas, bent jau tikėtina, kad pareiškėjai pagrindinėje byloje *neturėjo galimybės veiksmingai pasinaudoti* konkrečiai jų situacijos įvertinimo Sąjungos teisės požiūriu *galimybe*.

67. Iš tikrųjų, kaip teisingai nurodė Komisija, reikia atsižvelgti, pirma, į tai, kad pagal iki 1999 m. gruodžio 31 d. galiojusias teisės normas *nebuvo numatyta arba, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, nebuvo galima pateikti prašymo išsaugoti* Vokietijos pilietybę, kai nacionalinėje teritorijoje gyvenantys Vokietijos piliečiai susigrąžina Turkijos pilietybę. Antra, ir kaip tai taip pat konstatuoja prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, laikotarpiu nuo iš dalies pakeisto teisės akto įsigaliojimo 2000 m. sausio 1 d. iki Turkijos pilietybės susigrąžinimo *nebuvo jokios galimybės* pradėti ir veiksmingai vykdyti tokią procedūrą, be kita ko, asmenims, kurie Turkijos pilietybę susigrąžino 2000 m. pradžioje, kaip tai yra pareiškėjų atveju⁴⁶. Taigi tam tikriems asmenims, prieš šioms netenkant Vokietijos pilietybės, galėjo būti nesuteikta galimybė veiksmingai pasinaudoti jų individualios situacijos vertinimu konkrečiu atveju, kaip to reikalaujama pagal Sąjungos teisę, o tai turi patikrinti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas⁴⁷.

⁴⁵ Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 41 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija. Žr. šios išvados 38 punktą.

⁴⁶ Kai kurie doktrinos autoriai mano, kad įsigaliojus *StAG* 25 straipsniui buvo užkirstas kelias piktnaudžiauti šia teisės aktų spraga, susijusia su nacionalinės teritorijos išlygos taikymu, „tačiau, deja, šio teisinio pokyčio *nepastebėjo* daugelis Turkijos piliečių ir, akivaizdu, to nepastebėjo net ir Turkijos valdžios institucijos. Taigi reikia manyti, kad įsigaliojus [StAG] 40 000 turkų, susigrąžinę Turkijos pilietybę, prarado savo Vokietijos pilietybę *beveik to nežinodami*“, A. Farahat ir K. Hailbronner, *op. cit.*, p. 26. Išskirta mano. Dėl šios situacijos taip pat žr. S. W. McFadden, *op. cit.*, p. 80. Manau, kad tokios priemonės vargu ar atitinka solidarumą, kuriuo turėtų būti grindžiami valstybės narės ir jos piliečių santykiai, nepriklausomai nuo to, kad, kaip šiuo atveju, pilietybė buvo įgyta natūralizacijos būdu, esant teisės aktų spragai dėl nacionalinės teritorijos išlygos taikymo.

⁴⁷ Be kita ko, iš prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyto teisinio pagrindo matyti, kad 2008 m. vasario 25 d. *Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet* (Įstatymas dėl užsieniečių gyvenimo, darbo ir integracijos federalinėje teritorijoje) (*BGBI.* I, p. 162) 38 straipsnyje numatyta buvusiam Vokietijos piliečiui išduoti leidimą nuolat gyventi šalyje arba leidimą laikinai gyventi šalyje, jeigu Vokietijos pilietybės netekimo momentu jis atitiko tam tikras sąlygas. Tam tikrų doktrinos autorių manymu, šį straipsnį teisės aktų leidėjas įtvirtino siekdamas tokius leidimus suteikti „Turkijos piliečiams, kurie *ne savo noru* prarado Vokietijos pilietybę manydami, kad galės susigrąžinti Turkijos pilietybę“, A. Farahat ir K. Hailbronner, *op. cit.*, p. 26. Išskirta mano.

68. Antra, remdamasis ta pačia jurisprudencija, manau, kad, atsižvelgiant į sunkias valstybės narės pilietybės netekimo pasekmes, nacionalinės valdžios institucijoms ir teismams galima kelti reikalavimą, kad susiję asmenys būtų *tinkamai informuoti*, pirma, apie tai, kad įgijus ar susigrąžinus trečiosios šalies pilietybę prarandama Vokietijos pilietybė, ir, antra, apie išankstinio leidimo procedūrą, pagal kurią galima pateikti prašymą išsaugoti šią pilietybę, taip pat apie terminą, per kurį jie turi pateikti tokį prašymą.

69. Šiuo atveju prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, be kita ko, atsižvelgdamas į tai, kad teisės aktų reformos laikotarpiu pareiškėjai pagrindinėje byloje turėjo atsisakyti Turkijos pilietybės, kad įgytų Vokietijos pilietybę, ar gali būti laikoma, kad jie buvo tinkamai informuoti⁴⁸.

70. Kiek tai susiję, kita vertus, su *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje nustatyta sąlyga, siejama su *leidimo* išsaugoti Vokietijos pilietybę *gavimu*, reikia pažymėti, kad šioje nuostatoje trečiosios šalies pilietybės įgijimo momentas laikomas ne tik prašymo leisti išsaugoti Vokietijos pilietybę pateikimo, bet ir šio leidimo gavimo termino pabaiga. Taigi, jeigu Vokietijos kompetentingos valdžios institucijos tokio prašymo suteikti leidimą dar nėra išnagrinėjusios tada, kai trečiųjų šalių valdžios institucijos priima sprendimą, jis nebegali būti nagrinėjamas, o tai reiškia, kad netenkama Sąjungos piliečio statuso, atitinkamiems asmenims nesuteikus galimybės veiksmingai pasinaudoti proporcingumo vertinimu, kurio reikalaujama pagal Sąjungos teisę. Iš tikrųjų tai, ar tokio statuso netenkama praktikoje, priklauso nuo daugelio veiksnių, pavyzdžiui, nuo to, kaip greitai Vokietijos kompetentingos institucijos palygina viešuosius ir privačiuosius interesus, ir nuo to, kaip greitai trečiosios šalies valdžios institucijos išnagrinėja prašymą leisti įgyti pilietybę. Vis dėlto reikia pažymėti, kad pagal nagrinėjamą nuostatą nereikalaujama, kad prašymą leisti įgyti trečiosios šalies pilietybę ir prašymą leisti išsaugoti Vokietijos pilietybę suinteresuotasis asmuo pateiktų tuo pačiu metu. Taigi iš esmės ši problema neturėtų kilti, nes prieš teikdamas prašymą leisti įgyti trečiosios šalies pilietybę šis asmuo turėtų sulaukti, kol Vokietijos valdžios institucijos priims sprendimą dėl leidimo išsaugoti pilietybę.

71. Be to, atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjai pagrindinėje byloje manė galintys išsaugoti dvi – Vokietijos ir Turkijos – pilietybes, kaip tai buvo leidžiama Vokietijoje gyvenusiems Vokietijos piliečiams pagal *RuStAG* 25 straipsnį (taikomą iki 1999 m. gruodžio 31 d.), pritariu Komisijos nuomonei dėl to, kad būtų buvę „tikslinga“ šiuo tikslu numatyti pereinamojo laikotarpio tvarką. Pagal tokią tvarką asmenys, pagal iki 2000 m. sausio 1 d. galiojusį įstatymą pateikę prašymą sugrąžinti Turkijos pilietybę, tačiau šią pilietybę įgiję po šios datos, būtų galėję *veiksmingai* pradėti *StAG* 25 straipsnyje numatytą išankstinio leidimo procedūrą. Atsižvelgiant į rimtas Sąjungos piliečio statuso netekimo pasekmes atitinkamiems asmenims, tai, kad tokios pereinamojo laikotarpio tvarkos nėra, manau, yra nesuderinama su veiksmingumo principu.

72. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjams pagrindinėje byloje kyla rimtų pasekmių dėl Vokietijos pilietybės, taigi ir Sąjungos piliečio statuso, netekimo, tiek procedūrinių taisyklių, kaip antai *StAG* 25 straipsnio 2 dalyje numatytų laiko sąlygų, *taikymas* nagrinėjamu atveju, tiek tai, kad *nėra tokios pereinamojo laikotarpio tvarkos*, mano manymu, yra nesuderinama su veiksmingumo principu, nes dėl tokių taisyklių ar jų nebuvimo ribojama pareiškėjų teisė į proporcingumo vertinimą.

⁴⁸ Šiuo klausimu žr. šios išvados 71 punktą.

b) Dėl StAG 25 straipsnio 2 dalyje numatyto konkretaus atvejo nagrinėjimo materialinės taikymo sritys

73. Priešingai, nei tvirtina Krėfeldo miestas ir Vokietijos vyriausybė, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, nepaisant StAG 25 straipsnio 2 dalies formuluotės, kompetentingoms institucijoms atmetant prašymą dėl išankstinio leidimo išsaugoti Vokietijos pilietybę nei šios valdžios institucijos, nei nacionaliniai teismai praktikoje neatlieka Vokietijos pilietybės netekimo pasekmių proporcingumo Sąjungos teisės požiūriu vertinimo konkrečiu atveju.

74. Pirma, reikia pažymėti, kad jeigu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui patikrinus paaiškėtų, kad taip ir yra, vien to, kad toks nagrinėjimas yra formaliai arba teoriškai numatytas pagal išankstinio leidimo procedūrą, tačiau toks nagrinėjamas iš tikrųjų nėra atliekamas, nepakanka, kad būtų užtikrintas šios procedūros suderinamumas su SESV 20 straipsniu. Šiuo atveju iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos⁴⁹ matyti, kad šis teismas turi turėti galimybę reikalauti, kad nacionalinės valdžios institucijos atliktų minėtą nagrinėjimą, arba pats turi išnagrinėti Vokietijos pilietybės netekimo pasekmes atitinkamiems asmenims ir tam tikrais atvejais sudaryti jiems galimybę išsaugoti šią pilietybę arba ją susigrąžinti *ex tunc*⁵⁰.

75. Vis dėlto Vokietijos vyriausybė šiuo klausimu tvirtina, kad pagal StAG 25 straipsnio 2 dalį leidžiamas išsamus suinteresuotojo asmens teisinės padėties nagrinėjimas ir kad atsižvelgimas ne tik į Vokietijos pilietybės išsaugojimo viešuosius, bet ir į privačiuosius interesus tikrai reiškia, kad atsižvelgiama į tikslą išsaugoti Sąjungos piliečio statusą. Nors, kaip ši vyriausybė nurodo, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatavo, kad kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos nagrinėja Sąjungos piliečio statuso netekimo pasekmes konkrečiu atveju, kaip to reikalaujama pagal Sąjungos teisę, jis taip pat turėtų įvertinti, nuo kada toks nagrinėjimas yra atliekamas. Jei jis konstatuotų, kad toks nagrinėjimas atliekamas tik nuo tada, kai priimtas Sprendimas *Tjebbes ir kt.*, reikia priminti, kad visi asmenys, iki šios datos *ex lege* netekę Vokietijos pilietybės pagal StAG 25 straipsnio 1 dalį, teikdami prašymą išduoti kelionės dokumentą ar bet koki kitą dokumentą, kuriame nurodyta pilietybė, ir apskritai per procedūrą dėl pilietybės nustatymo turi galėti reikalauti, kad minėtas nagrinėjimas būtų atliktas ir, esant reikalui, šios valstybės pilietybė būtų grąžinta *ex tunc*⁵¹.

76. Antra, iš nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pareiškėjai pagrindinėse bylose Vokietijoje yra įsitvirtinę šeiminio ir profesinio gyvenimo požiūriu. Būdami Vokietijos piliečiai jie galėjo naudotis teise laisvai judėti ir gyventi kitose valstybėse narėse.

77. Šiuo klausimu iškart reikia priminti, kad Sąjungos teisės taikymo srityje kiekvienam Sąjungos piliečiui garantuojama vienodo lygio pagrindinių laisvių ir visų pirma teisės į šeimos gyvenimą apsauga.

78. Konkrečiai kalbant, kiek tai susiję su šia teise, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad, pirma, proporcingumo nagrinėjimas turi apimti atitinkamo asmens, *taip pat jo šeimos individualios situacijos vertinimą*, siekiant nustatyti, ar atitinkamos valstybės narės pilietybės netekimas, jei dėl to netenkama ir Sąjungos piliečio statuso, sukelia pasekmių, kurios, palyginti su nacionalinės teisės aktų leidėjo siekiamu tikslu, neproporcingai paveiktų įprastą to asmens šeimos

⁴⁹ Žr. šios išvados 38 ir paskesnius punktus.

⁵⁰ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 42 punktą, taip pat Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 40 punktą.

⁵¹ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 42 punktą, taip pat Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 40 punktą.

gyvenimą ir profesinę veiklą, atsižvelgiant į Sąjungos teisę⁵². Kita vertus, atliekant šį vertinimą kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos ir atitinkamais atvejais nacionaliniai teismai turi įsitikinti, kad toks pilietybės netekimas atitinka Chartijoje, kurios laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, garantuojamas pagrindines teises ir ypač Chartijos 7 straipsnyje įtvirtintą teisę į šeimos gyvenimo gerbimą. Be to, šis straipsnis tam tikrais atvejais turi būti siejamas su pareiga atsižvelgti į vaiko interesą, pripažįstamą Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje⁵³.

79. Trečia, šiame etape kyla pagrindinėse bylose nagrinėjamų ginčų baigčiai svarbus klausimas – kokia data yra reikšminga kompetentingoms institucijoms atliekant proporcingumo vertinimą? Galima būtų teigti, kaip Teisingumo Teismas konstatavo Sprendime *Udlændinge- og Integrationsministeriet*, kad ši data atitinka dieną, kai atitinkamas asmuo įgijo arba susigrąžino trečiosios šalies pilietybę, nes šiuo atveju pagal *StAG* 25 straipsnio 2 dalį ši data yra vienas iš teisėtų kriterijų, kuriuos nustatė ši valstybė narė ir kurie lemia pilietybės išsaugojimą arba jos netekimą.

80. Vis dėlto neabejotina, kad, priešingai nei situacijoje, susiklosčiusioje byloje, dėl kurios buvo priimtas Sprendimas *Udlændinge- og Integrationsministeriet*⁵⁴, nagrinėjamu atveju atsakymas į šį klausimą turėtų būti išsamesnis ir į jį atsakant turi būti atsižvelgta į svarbią aplinkybę, t. y. kad pareiškėjai pagrindinėse bylose jokiais aplinkybėmis negalėjo pradėti išankstinio leidimo išsaugoti Vokietijos pilietybę procedūros, nes tada, kai jie pateikė prašymus susigrąžinti Turkijos pilietybę, *StAG* 25 straipsnio 2 dalis dar nebuvo įsigaliojusi. Taigi pareiškėjams pagrindinėse bylose buvo *neįmanoma* – tiek procedūriniu, tiek materialiniu požiūriu – pateikti prašymo dėl išankstinio leidimo. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į tai, kad prašymo išsaugoti Vokietijos pilietybę pateikimo *terminas* dar nebuvo nustatytas, jis negalėjo pasibaigti, todėl atitinkamiems asmenims nebuvo suteikta galimybė veiksmingai pasinaudoti jų situacijos individualiu vertinimu Sąjungos teisės požiūriu⁵⁵.

81. Galiausiai, ketvirta, manau, kad reikia išnagrinėti paskutinį aspektą. Reikia priminti, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, jog Vokietijos teisėje nenumatyta jokios galimybės konkrečiu atveju išnagrinėti Vokietijos pilietybės netekimo pasekmes po to, kai pilietybė buvo prarasta. Tokiu atveju vienintelis būdas atitinkamiems asmenims susigrąžinti Vokietijos pilietybę nesukeliant pasekmių atgaline data yra pateikti naują prašymą dėl natūralizacijos⁵⁶.

82. Vis dėlto tokia pilietybės susigrąžinimo galimybė neatitinka Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos, nes ji reiškia, kad atitinkamas asmuo tam tikrą laikotarpį netenka galimybės naudotis visomis Sąjungos piliečio statuso suteikiamomis teisėmis, o per šį laikotarpį šių teisių atkurti *neįmanoma*. Remiantis šia jurisprudencija tai, jog nacionalinėje teisėje nenumatyta galimybės pagal Sąjungos teisę numatytomis sąlygomis pasiekti, kad nacionalinės valdžios institucijos ir tam tikrais atvejais nacionaliniai teismai išnagrinėtų atitinkamos valstybės narės pilietybės netekimo pasekmių proporcingumą atsižvelgiant į Sąjungos teisę ir po tokio

⁵² Teisingumo Teismo manymu, tokios pasekmės negali būti hipotetinės arba tikėtinės. Sprendimo *Tjebbes ir kt.* 44 punktas ir Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 54 punktas.

⁵³ Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 55 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

⁵⁴ Nes prašymą išsaugoti Danijos pilietybę pareiškėja pateikė pasibaigus nacionalinės teisės aktuose nustatytam terminui. Žr. šios išvados 25 išnašą.

⁵⁵ Šiuo aspektu patvirtinama tai, kas išdėstyta šios išvados 66 ir paskesniuose punktuose. Šiomis aplinkybėmis pareiškėjai pagrindinėse bylose kaip Vokietijos piliečiai galėjo pasinaudoti pagal Sąjungos piliečio statusą suteiktomis teisėmis nuo jų natūralizacijos 1999 m. iki sprendimo, kuriuo pripažįstama, kad jie neteko pilietybės, priėmimo, t. y. ne mažiau kaip 18 metų. Į šią visų pirma teisinę, tačiau ir faktinę situaciją bei įtampą, tvyrusią šiuo laikotarpiu, reikia atsižvelgti nagrinėjant proporcingumą ir visų pirma vertinant teisės į šeimos ir profesinį gyvenimą apsaugą.

⁵⁶ Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaikšina, kad *StAG* 13 straipsnis, pagal kurį buvusiems Vokietijos piliečiams tam tikromis sąlygomis sudaromos palankesnės natūralizacijos sąlygos, taikomos tik tais atvejais, kai pareiškėjai gyvena užsienyje.

nagrinėjimo prireikus grąžintų šią pilietybę *ex tunc*, negali būti kompensuojama numatant galimą natūralizaciją, kad ir kokios palankios būtų sąlygos, kuriomis ji galėtų būti įvykdyta. Pripažinti, kad būtų kitaip, reikštų pripažinimą, kad iš asmens gali būti atimta, net ir ribotą laikotarpį, galimybė pasinaudoti visomis teisėmis, kurias jam suteikia Sąjungos piliečio statusas, nesuteikiant galimybės atkurti šių teisių minėtu laikotarpiu⁵⁷.

VI. Išvada

83. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Verwaltungsgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo administracinis teismas, Vokietija) pateiktus prejudicinius klausimus:

SESV 20 straipsnis, siejamas su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, kuriose numatyta, kad jos piliečiai, savanoriškai įgiję trečiosios šalies pilietybę, *ex lege* praranda šios valstybės narės pilietybę, taigi asmenys, kurie nėra ir kitos valstybės narės piliečiai, praranda Europos Sąjungos piliečio statusą ir su juo susijusias teises, išskyrus atvejus, kai jie gauna leidimą išsaugoti šią pilietybę prieš įgydami trečiosios šalies pilietybę, jeigu atitinkamiems asmenims iš tikrųjų suteikiama galimybė per protingą terminą pasinaudoti pilietybės išsaugojimo procedūra, kuri kompetentingoms valdžios institucijoms leidžia išnagrinėti šios pilietybės netekimo pasekmių proporcingumą Sąjungos teisės požiūriu ir prireikus leisti išsaugoti arba susigrąžinti *ex tunc* minėtą pilietybę. Toks terminas gali būti pradėtas skaičiuoti tik tuo atveju, kai šios valdžios institucijos tinkamai informavo atitinkamus asmenis apie tai, kad įgijus arba susigrąžinus trečiosios šalies pilietybę netenkama pilietybės ir galimybės pradėti išankstinio leidimo procedūrą, pagal kurią galima pateikti prašymą išsaugoti šią pilietybę, taip pat netenkama teisės per šį terminą paprašyti išsaugoti arba grąžinti šią pilietybę. Priešingu atveju minėtos valdžios institucijos turi turėti galimybę kiekvienu konkrečiu atveju atlikti tokį nagrinėjimą, kai šie asmenys pateikia prašymą išduoti kelionės dokumentą ar bet kurią kitą jo pilietybę patvirtinantį dokumentą arba tam tikrais atvejais per pilietybės netekimo konstatavimo procedūrą.

⁵⁷ Sprendimo *Udlændinge- og Integrationsministeriet* 57 ir 58 punktai. Taip pat žr. mano išvados byloje *Udlændinge- og Integrationsministeriet* (C-689/21, EU:C:2023:53) 93 ir 94 punktus.